

Sijn Excell. neemt de
Stadt Meurs andermael in,
dē 16. Augusti des jaers 1601.

1601.

Meurs by
den Prince
Maurits in
ghenomen
ende gheheret

Ner dien dat de Stadt van Meurs alleen besetted was met een garnisoen van Hanebederen (alsoo genoemt) zijnde in dienste van den Vorst van Cleve/ die de selve Stadt boozhem in hiel dt: den Prince Maurits in het teghendeel die sustineerde/ dat niet alleen dese Stad/maer selfs het Graeffschap/ hem et recht toequaet/ en dat upt crachte van Testamente en gifte van de Grabinne Walburgh: die volgende heeft hy aldaer gesandē op tē 6 Augusti dē Kintmeester Cloet/ ende den Colonel Edmont, met 12 Vanden Ruyteren/ maer dat Garnisoen en wilde niet wijcken/ noch de Stadt alsoo verlaten.

Maeromme den Prince Mauritz selve des anderen daeghs daer vozen gecomen is met vijf en twintich Vaendelen Ruyteren 35 Vaendelen knechten/ ende vier halve Cannons/ die van binnen dat siende/ hebben dat ober ghegeven/ in handen van haeren eygen Heere: den Pz. Mauritz heeft daer Garnisoen in ghestelt/ ende ordze ghegeven om het Casteel te stercken/ ende in vijff Bolwerckē te legghen/ het welcke gekost heeft ober de 100 dupsent gulden. Den 12 Augusti wiert Sijn Excell. binnen de Stadt met grooter eerren als Grave ende Landts Heere gehult/ mette behoorlicke Ceremonien: Daer naer werdt hy desgelijcks tot Cracouwghehult/ d'welck hy mede dede stercken/ bestedende wel vooz 28 dupsent gulden aen werken/ daer aen ober de dupsent mannen int werck gehouden waren/ so dat dese twee plaetsen gantsch sterck gemaect wierden/ ende niet dan by drooghe Somers perijckel schenen te comen lyden.

Maurits
Graef van
Meurs ge
hult.

Beschrijvinge vanden geduerighen scheepstrijdt/ de welcke
gheschiet is in Oost-Indien ontrent de Stadt

BANTAM,

Tusschen vijff HOLLANTSCHEN Schepen/ tegens
de groote Armade der PORTVGVESEN.

Inden jaere 1601.

1601.

Et de
gien eerlijcs
de Stapel
vande Gost
Indische
waren ghes
weest.

Het is ghenoechsaem bekendt goetwillige Leser/ dat den stapel oft handelplaetsē der Specerien/ namelic/ ken van de Peper/ Caneel/ Naghelen/ Noten - Muscaten/ Joelli/ Gember/ ende van alle Medicinale droguen: Desgelijcx vanden costelicke gheskeenten/ Diamanten/ Robinen/ Turquoysen/ Smerauden/ Saffiran/ ende andere diergelijcke meer: Als oock allerley soozten van Peerlen/ met veelderley ontallicke andere vzeemde frapicheden/ diemen alleenlich in Gost-Indien vindet/ ende van daer herwaerts ober gebzocht worden: dat den selven stapel segghe ick noch binnen dees letste vergangene hondert jaeren/ principalicken inde vermaerde/ machtighe ende heerliche Stadt van Venegien plagh te wesen. ende dat die aldaer verhandelt ende vereocht zijnde als dan ober alle de Rijcken ende Landen/ van gantsch Europa ofte Christenrijc gints ende weder verboert ende verhandelt werden/ tot ghebuyck van de Inwoonders der selver Landen. Waer dooz dat het gheschiet is dat de vooz. Stat met haer machsighe Republijcke/ dooz den selven Coopman

del in grooten fleur ober al beroemt/ ende van grooten aensiene plagh te wesen/ ende ten huydigē dage noch is. Cis waer dat deselve Specerien/ Droguen/ ende andere vzeemdicheden/ om tot Venegien ter Zee te comen/ eerst moesten binnen Alexandrien ober landt van upt Indjen/ met ongeloooffelicke perijckelen/ lasten ende onkosten gebzocht worden: soo om den verren langhen weghs wille/ als oock om de stercke Conbopen/ die by de Carowanen (alsoo werden de geselschappen) die de goederen ober-bzochten/ gheuoemt) moesten wesen/ om d'aenballen der Arabischen Koberen (die den wegh allenthalven berenden) met tegen geweldt te wederstaen: welcke ober groote beswaernissen ende onkosten de selve goederen ende Coopmanschappen droegghen ende gebzagen hebben: tot voozdeel ende profijte/ daer en hoben vande gene diese van Indjen op Alexandrien/ van daer tot op Venegien/ ende van Venegien 'no voozsgints ende weder in Europa herandelden ende voordē/ ende dat om de groote begeerte/ treck en estime die alle de vooznoede waren en Coopmanschappen inde Landen vā herwaerts ober hebbe/ als ooc om datter genen anderen naerderen wegh oft middel en was om de selve van daer alhier te crjgen/ dan met den voozschreven Carowanen ober landt. doch naederhant binnen eenige iaeren herwaerts

herwaerts so is dooz het cloeckmoedig be-
staen der onvertsaechder Zee-Riddersen/ de
naersticheyt en blijdt der Cooplieden ende
andere See-hanen/verachtende de schycke-
like perijckelen ende vreeselike stormen der
woedender winden ende Zee/bergeselschapt
wesende met ontalliche ende onghelooftelike
gebzeken / quetslagien / ende teghenheden/
die soo hun selven als heuren medeghesellen
op so langen wylloopigen Zee-vaerden ston-
den te verwachten: haer selven eenen andere
niewen/ende onsen Dooz-ouderen heel on-
bekenden wegh gheopent heeft/ om dooz den
selven in Indien t'schepe te gerake. nament-
licken/heel Africam om seplende/ int gesicht
van Cabo de bona Esperanza, (die han haer
eerste ontdecker alsulcken naem vercregen
heeft/ om der vaster hopen wille diese hadde
haer boozghenomen reyse nae Post-Indien
booztaen wel te comen volbrengen) ende soo
boozs bande selve Cabo ruffsch d'ander zij-
de van Africa ende het Eplandt Madagascar,
custoierende in het ghesicht van veele Ep-
landen/de Rode Zee/ het gelucklich Arabien,
de Perissche Zee tot Calicut oft Goa, alwaer
den Coninck van Hispanien het Hoff van
gantsch Oost-Indien ghestelt heeft ende den
Viceroy zyn woonplaetse houdt. Ofte an-
dersints soo nemen sy naer de geleghentheit
der winden/haeren Cours bande Cabo booz-
schzeven / recht toe henen nae de strate van
Sunda/ latende het Eplandt van Madagascar,
met ontalliche andere aen haer sincke handt
liggen. Dooz dese nieu ghevonden Vaerden
ende Reysen / soo zyn de boozs. Specerien /
Droguen/ende andere vzeemde frapicheden
ende costelicke Waren/met onghelick veel
minder onkosten en beswaernissen herwaerts
over in Europa geraecht ende gebzocht ghe-
weest: ende den handel der selver goederen
is allenskens alsoo binnen Venegien verslapt/
ende in Portugael in Lisbona alsoo ver-
stijft/datmen mach seggen dat sy van d'een
stadt in d'andere verrocken is: jae dat sy nu
gheheelicken ende bykans alleen binnen Lis-
bona gheplant staet: overmits dat alle ande-
re plaersen ende ghewesten / handelende met
diergelijcke Waren/haer marchten volghen
moeten/ nae dat den prijs der selver binnen
Lisbona ingestelt wort. Ende alsoo het Co-
ningh-rijck van Portugael / voornement-
lick inde selve stadt van Lisbona nu eenighe
jaeren herwaerts / het vzeedtsame besit van
den selven handel alleen / als in epghendom
gebzuyt heeft: so om datse deerste ontdecker
ende binder s banden boozs. wech/ om de Ca-
bo de bona Esperanza gheweest zyn/ als oock
om dat hare Coning sekere somme van pen-
ninge aende Keyser Caerle de V. getelt heeft/
om de Spaengiaerden gantschelick upt te
coopen/ van op dien wegh niet te reysen noch
met eenige Schepen te soecken.

Waer dooz dat die van Lisbona, met de in-
ghesetenen van t'gantsche Coning-rijck van
Portugael, daer dooz soo toeghenomen en ghe-
prosperereert zyn/ datse nu geweldich ende rijck
zijnde/ van alle goederen/ allenthalben over-
vloepen: welck succes by haer beharticht en
aengemerckt waesende / ende siende den onge-
looffelicken nut ende oozhoit die hun Coning-
rijck ende de Inghesetenen van dien dooz den
selven handel ende alsulcken Navigatie was
toevallende: hebbense oock alle middelen en-

de wegghen ghesocht om hem selven meer ende
meer den boozs. handel/ mette Zeebaert der-
waerts alleen toe te epghenen ende te versec-
keren. Tot welcken eynde sy luyden niet al-
leenlijck vele plaetsen/ Steden Provintien en
gantsche Coningh-rijcken in Oost-Indien
overweldicht/ ende met macht van volck en
wapenen onder haer ghebiedt gebzocht heb-
ben/ diese met gheduyzighe besettinghen vast
houden/ ende met Forten ende Casteelen al-
lenthalben dwinghen ende ringhelen: maer
hebben daer en boben noch mette anderen
Coninghen/ Potentaten / ende Princen van
Oost-Indien/ diese niet machtigh gheweest
zyn te overweldigen/ alsulcke Liguen ende
verbonden gemaect/ dattet scheen nae (den
roep herwaerts over quam) dat niemant al-
daer soude mogen ofte comen handelen als
sy luyden alleen. Dies niet tegenstaende zyn
binnen cozten jaeren herwaerts/ sommighe
Nederlantse schepen der Gebnieerde Pro-
vintien de bekende Spooz der Portugesen
volghende/ langhe achter de veel ghemelde
Cabo de bona Esperanza ooc in Oost-Indien
geraecht (gelijck wy hier voozen van Pa-
gina 159 tot 163 toe int lange ende vzeede her-
haelt hebben) daer sy by experientie wel an-
ders bevonden hebben/ als den roem der Por-
tugesen (boben verhaelt) upt gaff ende mede-
bzocht: jae bevonden metter daet dattet den
boozs Portugesen niet wel doenlick en was
alle plaetsen ende gewesten/ daer de booz-
noemde Specerijen en andere costelicke wa-
ren vallen/ hun selven also toe te epghene
te versekeren/ dat sy luyden daer comende/
sonder Cargasoen van daer wederom soeden
moeten t'huyswaerts keere/ en dat dooz die/
datter veel Coningen en Eplanden waren/
by dewelcke de boozschzeven Specerijen met
ontalliche andere costelicke en vzeemde wa-
ren te halen zyn / oft doot vbandt der booz-
schzeven Portugesen waren/ oft van alsulck
sinne ende gevoelen/ datse ten verfoecke der
selver Portugesen den vzyen handel in hare
gewesten/ peimanden verbieden/ ofte hun al-
leen toefegghen wilden. Het welcke de Por-
tugesen merckende/ alsoo hun dees kittelinge
bande comste der Hollandtsche schepen geen
lacchen en veroozsaecte/ hebbense met onge-
looffelicke costen/ dese hier booz afghebeelde
gheweldighe scheeps-Armade op de beenen
ende te wegghen gebzocht/ om ter eender zijde/
t'zy met danck oft ondancck/ de Coningen en
oock de vzye ghewesten ende Eplanden/ daer
de Specerien vallen/ te verwillige ofte dwin-
ghen/ met niemanden anders van herwaerts
over/ als met hun lieden te moghen handele/
ofte hare ghewassen / van Peper/ Naghelen/
Poten-muscate/ Joelly/ en andere waren te
vertieren: ende ter anderer zijden/ oock om
d'aencomende Hollandtsche schepen / op den
dienste te wachten/ het lanc toe ververschin-
ghe ende water te halen/ te verbieden/ ende
eyndelicken om de selve alsoo te ontmoeten
ende aen te vallen/ datter geen tijdinge meer
in Europa van comen en soude. Doch wat
uptcomste sy met desen boozsach ende Blo-
de bekomen ende vercreghen hebben / sal van
ons hier ten veele verhaelt ende beschzeven
werden. Van alsoo dese verwonderens
waerdighe ontmoetinghe ende Romeynschen
Zee-strjdt/ eerst int Jaer 1601/ gheschiedt
is/ ende de boozschzeven scheeps-Armade
al van

Is daer nae
tot Lisbona
beruyt.

De Portu-
gesen soek
met gewelt
de Hollan-
ders upt de
Indien te
houden.

al van int Jaer 1599 beerdich is gheweest /
 Soo sullen wy int cozte verhalen / waer mede
 dese Scheeps-Armade besigh is gheweest /
 gheduerende de twee tusschen loopende jaer-
 ren : want sulcx nieuwichhepts ende vzeem-
 dichepts halven wel weerdigh is / verhaelt
 te worden. Alsoo de Coninck van Calicouthē
 metten Vicerop / ende de Portugesen van
 Goa, ende gantsch Oost-Indijen oneens ende
 doodt vbandt / ende d'een teghen d'ander te
 water ende lande toegherust was / om elkan-
 deren vbandelicken schaede ende afbzeuck te
 doen / tot allen tijden ende plaetsendaer sy dē
 anderen mochten aentreffen ende tegenkomē.
 Soo hadde den Coningh in synen dienste ter
 Zee / eenen sekeren Indiaen / by naeme Cunal
 gheheeten / den selven geluckten sijne aenfla-
 gen ende Zee-schuymerijen insulcker voegen /
 dat hy hem selven in cozte jaeren soo ver-
 maert ende ryck maecte / (dooz den gestadi-
 ghen rijcken rooff / die hy op de Portugesen
 bejaeght en vercregen hadde) dat hem synen
 aenhanck / dooz alsulcke geluckige beginselē /
 tot eenen Coninck op wierpen en verhieven.
 Hy hadde een sterckite oft vertreck plaetse / op
 de custe van Malavar, na synen naem Cunal, of
 oock Cuchalle genoemt: daerhy (t' Gareel vā
 den Coninck van Calicouthen afgelept heb-
 bende) syn vozige roveryen ende Zee-schuy-
 merijen / met grooten ontsagh ende wonder-
 licken voozspoet / so vooz als nae by den tijdt
 van vijftich jaren ghepleegt ende gheoeffent
 heeft / zijnde in alle ontmoetinghen ende me-
 nigherley treffinghen metten Portugesen ge-
 daen / meest altoos met syn eere gheschepden /
 totter tijdt toe / dat de Vicerop van Goa, een
 Scheeps-Armade te wege gebzocht / ende eē
 vzeede metten Coninck van Calicouthen ge-
 troffen heeft / sonder den welcken moghelijk /
 dese Scheeps-Armade niet uytghericht en
 soude hebben.

Tot welcken vzeede den Coninck seer ghe-
 dzeve heeft de spijt / vā dat den voozsz. Cunal
 hem syn ghehoorzsaemheyt geweygert hadde:
 ende deshalven heeft hy hem oock int bebe-
 stighen der vzeede metten Portugesen / strax
 d'oozloge verclaert / ende aen doen seggen: de
 Vicerop alsulcken gelegentheyt / niet willen-
 de versupmen / oock om desen doozn uyt den
 voet te trecken / heeft (d' Armade al beerdich
 zijnde) de selve met omtrent 1500 mannen / ou-
 der t'belept van eenen sekerē Lowijs de Gam-
 ma, Licutenant Generael der selver / nae het
 Fort van Cunal ghesonden: Den Licutenant
 heeft de gansche Armade doen landen in een
 Landt Ariori gheheeten / daer hy syn klepne
 arcken t' samen heeft ghebonden / op de Rivie-
 re boven Cunal / in maniere ofte het bzuggen
 waren geweest: ende alsulcke bzuggen heeft
 hy by de 31 ghemaect / wacht / daer op stel-
 lende / om vooz als nae de selve te bewaren:
 Daer nae heeft hy geozdonneert / dat ober de
 selve bzuggen / eenen Capiteyn Lowijs de Silva
 ghenoemt / met omtrent 300 Portughesche
 Soldaten trecken soude / die het ghevecht aen
 vanghen / ende den toeganc tot het Fort ope-
 nen souden / hy soude middeler tijde int Leger
 blijven / mette refferende hoopen / om de ghene
 te hulpe te comen / diet van doen soude mogen
 hebben.

Dit soo geozdineert zijnde / zijn de voozn.
 Soldaten den twaelfsten Meerte 1599 des
 nachts op een ghegheben vper-teecken / de

vooznoemde Scheeps-bzuggen ghepasseert /
 daerse het volck van Cunal / diese op den wa-
 tercant van de ander zijde stonden en ver-
 wachten / nae eenich ghevecht van ghejaecht
 hebben: nu warenden van een ander geweste
 naer het Zuiden toe / noch omtrent 300 Por-
 tugeesche soldaten / met omtrent 5000 Naios,
 ofte Indiaensche soldaten / oock nae het Ca-
 steel toe ghepasseert. Onder de voozschzeben
 die ober de Bzuggen ghepasseert waeren /
 was het ghevecht seer hitlich / ende den we-
 derstandt oock crachtich / het gross gheschut /
 metten moozbadighen haghel der musquetten
 ende handtroeren / speelden dapper ende vzee-
 delicken van weer-zijden / soo dat onder an-
 deren de voozsz. Capiteyn de Sylva, oock met
 een musquet in het hooft getreft: ende ter neer
 gelepdt wert: Wiens cloeckhept de Portuge-
 sen t' hooft hadde doen bieden / ende voet doen
 houden: Want soo haest syn doot vercondicht
 werdt / zijn de ober gebleben gaen loopen / na
 de Scheeps-bzuggen toe: Dan alsoo de selve
 van haer be waerders verlatē zijnde / int mid-
 den van de Riviere aen bepde de canten los
 dzeben: soo en quamen se den vluchtenden niet
 te passe.

Dees eerste pzoeve heeft dese Scheeps-
 Armade int jaer 99 ghedaen: wiens onghe-
 val sy niemanden als hun luyden trotfelicke
 opgheblasen hooverdije / te wijten en hebben:
 Want hadden se den raedt willen volgen van
 den Coninc van Calicouthen, die in de batail-
 le tegenwoozdigh was / ten soude soo niet toe
 gegaen hebben / als het jaer daer na gebleken
 is. Het naevolghende jaer 1600 geleert zijnde
 dooz dese geschiedenisse / hebben se dē aenflaech
 wederomme hernomen / onder het belepdt vā
 hunlieder Generael Andre de Furtado de Men-
 doza, omtrent den 20 Meerte: De hitte en
 was so groot niet meer / dat se om alleē d'eere
 te hebben geen Rajos ofte Indiaensche Sol-
 daten by hun hebben wilden / maer voozsich-
 tichlick aengaende / ende de voozsz. inconbe-
 nienten mijndende / hebben se met clepne moeyte
 t' Fort van Cunal ingecregen / daerse den sel-
 ven Cunal in perfoone in gebangen genomen
 hebben / die van hunlieden omme hem wel en-
 de seecker te bewaeren op de Galepe aen
 boeyen ghelept werdt. In deser voegen is de-
 se Cunal van een slecht man een Coninck ende
 ten laetsten een galey-boeve geworden. Dit
 stuck int jaer 1600 volbzacht hebbende / soo is
 de Armade int letst vant jaer / besich gheweest
 om haer met nieu volck ende met twee nieu-
 we Galisenen te verstercken.

Het jaer 1601 in Augusto / was haer vooz-
 nemen vooz Bantam te wesen / van storm ende
 onweder heeft sulcx verhindert / dat se eerst dē
 24 Decembz. vooz Bantam gearriveert zijn /
 even juyst dooz een wonderlicke schickinghe
 Gods / ten selven daghe datter drie Hollant-
 sche schepen mette 2 sachten (dooz de welke
 dese bataille geschiet is) / oock aen ghecomen
 zijn. Nu ist alsoo dat de Nederlanttsche
 Schepen / de Cabo de bona Esperanza gepas-
 seert zijnde / ghemepnlick het gheschut beneden
 doen / als van daer voozt totte Strate van
 Sunda toe / noodeloos achtende omme te ge-
 bzuycken / aldus ongemonteert wesende sou-
 den se de voozsz. Portugeesche Armade in han-
 den ende tanden ghevalen hebben / ten waer
 saecke dat hun den Almooghenden God die
 een beschermmer van de sijne is / (een saecke
 A i Weer

Gozsaek
 van het toe-
 rusten der
 Portugees-
 sche vloet in
 Indien.

De Capiteyn
 repn de
 Sylva boot
 geschoten.

De Robert
 Cunal ghes-
 dange / ende
 zijn it a steel
 verobert.

weerdigh om wel te aenmercken) niet eenen onberhoopten Bode toegeschickt hadde/ die hun van alles verwitticht heeft/ wat bande Portugeesche Blote te segghen was: de selve was een Chinees, die met sijn Prauw dese Hollandtsche Ijschepen aen boozdt quam/ alsoo die noch upt t'gesicht van de Portugeesche Armade waren/ ende heeft hun te kennen ghegeven ende gewaerschoot bande aencomste der geweldiger blote/ die van Goa, Cochin, ende Malacca, aldaer boozt Bantam ghearriveert ende vergadert was/ bestaende in dertich sepien/ onder de welke waren acht Galioenen/ ende twaelf Fustken ofte Galepen/ altsamen wel gemonteert: de minst onder de Galioenen was tusschen drie ende vier hondert last groot. Boozts sepde de Chinees dat der Portugeesen meyninge was de boozts. Stad Bantam te water ende te lande te belegghen/ om also te maken dat daer niemandt sonder hennyluden soude moghen handelen. De schepen en jachten die dees boodtschap geschiede waren genoemt/ het eene Gelderlandt, groot 250 last: t'ander Zeelandt, groot 200 last: het derde Vtrecht, groot 130 last. Wengaende de twee jachten/ daer vā hiet het eene het Duyfken, en was 28 last groot: en het ander hiet de Wachter, en was groot 70 last/ de selve waren den 23 April 1601 upt Cerel gesepit/ vergeselschapt zijnde met noch ander seven schepel/ so dat den hoop tsamē het getal van 12 maecte/ so schepen als jachten: dan also sp in Zee vandē anderen versickē waren/ so en zijn maer de boozts. vijff ten dage vermelt inde Straet Sunda, gearriveert/ daer hun de boozts; Chinees alsulck te kennen gegeven heeft/ als boven verclaert is: denckende hennyluden eenen sonderlijcken dienst te doen/ als moghende op syne waershouwinge den stoot van alsulcken gheweldighen Scheep- Armade ontwycken. Maer de Almoghende Heere heeft hun herten versterckt/ soo datse gantsch een andere resolutie als de boozts. genomen hebben: Want de Admirael deser Blote/ Wolfart Harmantz. ghenoeemt/ so haest hy t'boozts. byde Chinees verstaen hadde/ heeft gheboden d'anchers upt te wozen en de over- Hoofden by een beroepen hebbende/ wert nae gedanen ghebede beraedt slaegt wat tot Welstandt bande tegenwoozdighe Blote/ tot behoudeniſse in toecomende tijden banden Oost- Indischen handel/ ende ter eeren van den Nederlandtschen name/ het boozboozlickste ende beste ghedaen ofte ghelaten ware: waer op een- hellichlyck besloten ende bestemt werdt/ dat men ghemerckt de gewichtichept vandē aenstaenden aenflagh/ aenden welcken de behoudeniſse van Bantam hingh/ ofte den onderganck van het selve/ waer dooz ghenoechsaem ghemerckt konde wozen watter de Gheunieerde Probintien dooz souden komen te lyden/ op Godes hulpe steunende/ de boozts. byandelicke Portugeesche Scheep- Armade cloeckelijcken aenvalen ende bespinghen soude/ om die van daer te verdrjven/ en de Stadt Bantam te ontfsetten. Op alsulcken resolutie werden strax alle kopen onder de boebe- netten ende elbers/ als oock alle andere beletselen uptgebozen ende over boozt ghewozen/ soo om het groff gheschut als oock int particulier elck eener sijnen persoon totten aenval/ ende tottē tegenwepē nae dat de noot epsschen soude/ wel te mogen gebzupcken. Het gheschut werdt oock schoon

Groote bā
de Blote der
Portugeesen
boozt Bantam.

De Blote
der Hollan-
ders bestaet
in 12 schepel/
dan alleen 5
stellen haer
teghen de
Blote der
Portugeesen

De Hollan-
ders bestu-
den de Blote
aen te valle
ende Bantam
te ontfsetten.

ghemaect ende opgeclaert/ ende alle dat tot der aenstaēde batalie noodich was/ vaerdich gemaect. Dit aldus nae vermogen/ tijt ende plaetse ten besten ende gheschickelichsten als haer doenlick was/ vaerdich ghemaect heb- bende/ soo hebbense des mozzghens daer nae/ twee upzen boozden dagh op het tecken van een vuyt t' saemenderhandt de anckers ghe- licht.

Op den 25 December omtrent der Sonnen op-gangh zijne in het gesichte bande Portugeesche Armade gecomen/ de selve hadden 2 van hun Galioenen op de wacht bestelt/ recht onder het West-eynde van t' Eplandt Pulo Penfano: alle de gene die van alsulicke opwecker s' het minste vermoeden niet en hadden/ quamen dese schepen op het lijf eer sp te degen onder sepl conden comen/ oft dat hun d' andere ontfsetten mochten: waer dooz sp alsoo gestroffen werden datse verobertwouden gewest hebben/ ten waer saecke gheweest/ dat onsen Admirael (soo hy een schoot met een vanden achtersten stucken soude doen) geen ongeluck becomen en hadde/ dooz dien t' selve stuc bestende was/ tot haren grooten geluck/ dan sp lypden bysende dat sp vande booznoemde 2 Portugeesche Schepen ofte Galioenen noch eens aengeballeen mochten werden/ hebben te loefwaerts op geboechseert met hare fustken.

Onsen Vice Admirael Hans Brouwer sulcx niet wetende/ cloeckelicken den boozgesetten aenflagh vervolghende/ heeft het Schip van Malacca beyde de syden met schieten in gheleypd/ soo datman inde Portugeesche blote een seker verbaesthept conde mercken: oock zijn sp achterwaerts vercropen/ ende hebben hun t' ancker gheset onder het boozschyden Eplant van Pulo Penzano.

De onse het ongheluck van den Admirael verstaen hebbende/ zijn oock onder ander seker hooge Eplanden gheanckert/ daerse hun schade/ die sp soo int ghevecht als dooz hetersten vanden boozts. Canon vercrege hadden/ verbeterd ende gerepareert hebben.

Den 26 dito/ waest heel quaet weder/ so dat d' een noch d' ander zepl oft geschut gebzupcken conde/ waer deur/ als oft soo eyghentlicken dooz de Heere geboecht hadde gewest/ onse beschadichde Admirael tijt gegunt wert om hem selfs gantschelic te repareren.

Den 27 dito/ zijne weder onder sepl na de Portugeesche Blote toegheloopen/ d' een teghen d' ander dapper schietende: by Oosten t' upterste Eplandt van Bantam, laghen 2 van haer grootste galepen die daer de wacht ghadt hadden/ de selve de Hollandtsche schepen siende/ hebben ooc sepl gemaect/ meynende t' ontvluchten: dan overmidts dat de selve de slachboech mede hadden/ so zijn t'schip Vrecht en t' schip de VVachter elck een der selver galepen aen boozt gevallen. Dele bande Portugeesen vāde galepe/ zijn over int schip Vrecht gecommen/ om haer leven te salberē/ dan alsoo sp t' dooz menichte soudē mogen hebben overrumpelen/ is de jacht tot ontfset gecome/ soo dat den meesten hoops over boozt gespronghen is.

De Capiteyn bande selve Galepe was genoemt Francisco de Souza, soon vanden Contrador Major van Lisboa Iuan de Teues: hy hem waren 23 Portugeesen/ ende boozts Swerten oft Indianen tot 60 toe/ onder de welke de boozschyden Capiteyn met zenige

Begint bant
den zee stry-
dooz Bantam.

Twee Galioenen bande
Portugeesen
verobert.

Porte

Portugezen ghebergt werdt. De reste werdt meest doot gheslaghen.

Nengaende d'ander Galepe vant Jacht/ de Wachter, aen boort geclamt en ingenomen/ op de selve was de Capiteyn een oudt man/ die de Coninck wel 32 jaren in die ghesten ghetrouwelicken ghedient hadde/ ghenoeint Andre Rodrigues Palhota, also hy hem niet gevangen en wilde geben/so is hy met een spiese doozloopen gheweest: uyt de selve Galepe namense een metalen stuck/ met drie metalen bassen/ende de ober gebleven doort gebangē: daer nae hebbense die bepde inden brandt gestekē/hoē wel dat sy met rjgs ende ander pzo- viande gheladen waren.

Ende alsoo sy dooz eenige gebangens van de voozsz. Galepen/ alle de particularitepten deser Armaden vernomen hebben/en salt niet bupten pzooposte zjn de selve hier te verhaelen.

Eerst warden der vijf Galioenen van Goa, op de welke Admirael was Andre Furtado de Mendoza. Vice-Admirael Thome de Zuza de Reucha. De Capiteynen vande andere warē Francisco de Sylva de Menezes, Antonio de Zuza Falead, Don Lopes Dalmeyda. Van Malacca warden der twee kraken/ daer op waren Capiteynen Trayano Rodrigues de Castelbianco, ende Iozza Pinto.

Van Cochin eene/ daer op was Capiteyn sebastiano Suarco. Dit zjn de namen vande Capiteynen der acht Galioenen.

Van Malacca schepde noch een groot Galioen met achthien fusten/ die al tot Seylao arrisbeerde/ende niet voozder comen en mochten/ behalven eene die vanden onsen genomen is/daer Capiteyn op was de voozsz. Francisco de Zuza Toues. Van Minar ende Seylao zjn twee fusten en twee Galiotengecomē/waer van Capiteynen waren Andre Rodrigues Palhota, (vande onse doot geslagen) Andre Guiedes de Cavalho, Dieguo de Melo, Manoel Dias.

Van Malacca zjn twee Galioenen gecomen/ op de welke Capiteyns waren Goncalo Vas de Castel bianco, Andre Pessoa.

Oock twee Funcken/van de welke Capiteyn was Francisco de Maris. Doch 7 Bantien oft kroep-jachten.

Doch sepdense datse op hun geheel Armade omtrent 800 mannen hadden/ dat Doztugeesche Soldaten waren/ behalven de Bootsghefellen/ die alle Swarte waren.

Seyden oock datter in Achee noch 4 schepene en Jacht laghen / dat oock de Armade geen ander ontfet verwachtende en was/ dan t'gene in Apzil van Goa soude schepden.

Den 28 dito / waepdet gheheel hart / soo dat men geen zepl voeren en conde/waer dooz d'een ende d'ander ghedwonghen was stille te staen.

Den 29 ende 30 dito/blebense noch al stille ligghen onder de kuffe van lava, een wepnigh beneden den rupghen hoek van Bantam: de Doztugeesche Armade lagh te loef-waerts van de Hollantsche/ dan eben wel en dozstense op hun niet aff comen noch bespyngen/ als de selve Hollantsche nae bequaemhepdt van Windt ende weder wel ghedaen hadden/ niet te min/om wat te doen / stakense 2 van hare Galepen aen bzant/van meyninge zjn de de Holladers te doen rupmē/maer eer de selve hy hun quamē warense al verbrāt/ sy ontblooteden/soe 2 van heur fusten/nemense het volc

inde Schepen/diese daer naet inden gront geboort/ende tegen den Wal op gejaegt hebbe.

Den 31 dito/ hebben de Hollanders haer Anckers gelicht met haer vyben zepl makeit/ de/van meyninge hun vanden te bespyngē/ al lagense te loefwaerts van hun: dan als sy sulcx saghen datmense meynde te treffen / soo zjnse onder zepl gegaen/ende alsoo het onder wyl stil werdt / hebben de Hollantsche haer zepl ghemindert om die in te wachten: jae op datse gheensins meynen souden datse voozliepen/soo hebben de Hollantsche geset/de anckers wozzende: van de Portugezen sulcx siende/ hebben mede gheset sonder hen te durben aen tasten oft aenballen.

Den eersten Januarij 1602 des mozzgens heeft den Hollandschen Admirael/Wolfart Harmanz. voozsz. sijn ancker ghelicht/de zeplen spannende/synen cours recht toe recht aen na de Doztugeesche Armade toefsettende: hem is eens-gangh het Jacht gebolgt / ende eben haest daer naer de andere drie Schepen oock: daer en teghenquam de Doztugeesche Armade rupm op hun ooc aen/ so dattet scheē dat het daer eerst gheliden soude/dan soose hy den anderē quamē/wenden sy't weder vande Hollantsche schepē aff/van hun geschut verstaeght zjn de: heurlieder Admirael liet het Bloedt-baendel waepen ende swieten / dan het was te vergheefs/sijn volc en wilden niet meer aen het bechten comen.

Alsdus zjn de Hollantsche schepen den derden voozsz. wederom tot Bantam ghekeert/daerse wonderlicken wel onthaelt ende wilecom werden gheheeten: de schade diese gheleden hadde was cleyne / en de eere machtich groot alle de Landen dooz: eenen man haddense verloozen/doch warden der meer gequetste/ende de schade diese aen de Schepen geleiden hadden / werdt gherepareert eerse van Bantam schepden / daerse tot dien eynde als oock om haer volck te refrescheren / tot den twaelfsten dito toe ghebleven zjn: Ende hoe wel inde Stadt Bantam ladinghe ghenoech was/so hebbe sy nochtans haer voozgenomē repse willen verhoorden nae de Molucken toe:daer den 17 Februarj onder andere den Admirael tot Ternaten ghearriveert is / naer hy ons volck/ datter gelaten was/ in goeden doene ghevonden heeft/seer wel metten ingesetenen ober een komende. Daer werdt hy vanden Coningh seer vziendelicken met een sonderlinghe affectie ontfanghen / die hem nieuwers meer van en bedzoefden / dan dat sijn eenighe jaeren herwaerts / het ghewas van de Naghelen soo sober was geweest/dat hy onse Blote nae sijn ghenoegeen ende goeden wille niet en hadde konnen gherieben: dan de apparentie was nu sulcx/ dat hy verhoopte tselve nu te mogen doen/vastelijcken belobende dat niemandt onder sijn ghebedt Naghelen souden mogen in coopen vooz dat onse schepen gherijft waren.

Ten lesten/de andere schepen zjn coztz daer nae tot Bantam ghearriveert/ daerse haer ladinge oock inne ghecreghen hebben: so datse al t'samen rijckelijck gheladen wederom nae dese Landen ghekeert zjn.

Den Allmogendē Heere enis niet te bollen te loben ende te dancken vande boven gemelde triumphante victorie/wiens vzuhtē haer metter tijdt meer ende meer openbaeren sulen: hebbende niet wepnigh de hoobaerdige reputa

Particulier verhael van de sterckte vande blote der Doztugezen.

De Hollantsche schepen tot Bantam wel ontfangen.

Twee Galepen by de Spaensche aen brandt gesreken.

reputatie/ende het pachtich opdoen der Portugeesen vermindert/en de mannelijke cloekheyt der Oost-Indische-vaerderen van dese Landen indien ghewesten verheven.

Want also den goetwillighe Leser hopen inden aenflagh van Cunal sien mach/soo achten de Portugeesen dat hun drie hondert ghenoech zijn om vijff duysent Indianen te vermeersteren ende te dwingen. Wat roep sal dat

onder den Indianen maken / dat vijff Coops vaerders soo een machtige Scheeps-Armade der Portugeesen inde vlucht gheslaghen hebben. Alleen is den Almogenden Heere die de syne een onbertzaeght herte gheeft/om grote dinghen te bestaen/ende de selve cloekelijc uyt te voeren/en met eeren daer van te schepden : dien zy loff/prys/ende eer inder eeuwighepdt/ Amen.

Verclaeringhe vande Letteren die inde Figuyre gesneden zijn.

- A. Hollantsche Vlotte gecomen inde strate van Sunda.
 B. Een Chineesche Prau die de voorz. Vlotte adverteert vande Portugeesche Armade.
 C. Die Hollanders comende by hare Vyandé.
 D. Armade vande Portugeesen, soo die Hollanders die eerst ingeseylt, ende geabbordeert hebben.
 E. Die voorz. Portugeesche Armade, loefwaert leggende vande Hollantsche, poocht met brant-schepen die selfde te destrueren ende te niet te brengen.
 F. Die Hollantsche Armade, lijwaert van de Portugeesche ghelegen, ende wert vande brant-schepen niet beschadicht.
 G. Die Portugeesen verlatende Bantam ende het eylant Iava, nemen met hare overgebleven Galeyen en Schepen die vlucht naer die Molucken.
 H. Die welke vande Hollanders een tijt lang naer geseylt ende met groff geschut vervolcht zijn.

Beschrijvinge vande strenge/ bloedige/ ende ongehoorde Belegeringe der Stadt

O O S T E N D E,

Belegghert zijnde vanden Certs-Hertoge Albertus van Oostenrijck, inde jaeren 1601, 1602, 1603, ende 1604.

1601.

Redenen waerom Oostendens beleggh hier ingewooght is.

Et sal moghelijcken pemanden verwonderen/ waerom wy alhier onder de Dictozien deser Nederlandtsche Provincien/ inne voegghen en stellen / het wydt-vermaerde Beleggh der Stad Oostende: Gemerckt selve niet by sijn Excell. van Nassau, maer vande Certs-Hertoghen van Oostenrijck, belegghert / ghevoomen/ende verodert is geweest:met groot verlies van menschen bloedt/ende snuytsprekelijke onkosten/tot wepnigh voozdeels ende profijt harer Landen. Nochtans niet tegenslaende dit alles/soo pemandt dese belegeringhe wel ende ten rechten insiet/ende het vervolgh der Histozien der selver / ten eynde toe uyt leest/die sal bevinden ende bekennen / dat dese Beleggheringhe/den standt onser Landen gheen eene/maer vele Dictozien te wege ghebracht heeft : soo in het mannelijck defendere der selver Stadt/ daer mede sy den vbandt grooten aff-bzeuck in sijn Crychsvolck ghevaen hebben (als men hier nae volcomentlijc

lesen sal) als dat sy gheduyzende dese Beleggheringhe/vande Certs-Hertoghen ghewonnen hebben/de Steden van Rhijn-Berck, de Grave, ende Sluys, waer van een peder so veel waerdigh ende dese Landen dienstlich is / als de Stadt van Oostende, opt gheweest is/ oft heeft moghen wesen. Ten anderen naer dien dese Beleggheringhe/soodanigen Beleggh geweest is/dat men van dierghelijcken nopt gehoozt nochte ghelesen en heeft / ende dat de eere onser Crychsvelden in het teghen staen deser Beleggheringhe ende hare cloecke ende mannelijcke daden/inde selve soo heerlicken/gebleken en geschiet zijn/so soude tegen reden wesen/de selve onder alle de vooz verhaelde/ende holghende daden/ uyt te monsteren ende te vergheren.

Om dan tot een begin der selver beschrijvinge te komen/ sullen wy ten eersten verhalen de gelegentheyt der Stadt selfs / de verscheyden aenflagghen van den Prince van Parma, ende andere op de selve Stadt: ten laetste wat de Certs-Hertogé beweegt heeft de selve te belegeren/ ende dit alles cortelicken/ hermits verhalé van het gene van dage te dage geschiet is/ te lange ende verdzietelick soude vallen te lesen.

Maer